

Norsk økonomi

Etter å ha vist en nedgang fra 1. til 2. kvartal, økte BNP Fastlands-Norge igjen i 3. kvartal ifølge sesongjusterte, foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR). For BNP samlet var imidlertid utviklingen motsatt, med et fall i BNP fra 2. til 3. kvartal i år. For året under ett venter vi at BNP-veksten vil bli på rundt 1 1/4 prosent. Svak vekst i etterspørselen både fra fastlandsøkonomien og eksportmarkedene både i 2001 og 2002, har bidratt til å dempe vekstimpulsene. Vi har dessuten nedjustert våre anslag for veksten i etterspørselen i 2003, og sammen med tap av markedsandeler vil dette redusere BNP-veksten i 2003 sammenliknet med 2002. For 2004 ventes en klar oppgang i produksjonen, både som følge av at det

internasjonale oppsvinget ventes å forsterke seg, og som følge av reduserte negative impulser fra innenlandsk etterspørsel.

Finanspolitikken

KNR-tall for de tre første kvartalene i år antyder at veksten i offentlig forvaltnings konsum og bruttoinvesteringer vil bli knapt 3 prosent i 2002. Dette er om lag et halvt prosentpoeng høyere enn anslått i Nasjonalbudsjettet 2003. Det er særlig offentlig forvaltnings økte utgifter til investeringer og vareinnsats som har bidratt til dette, mens utviklingen i utførte timeverk trekker veksten ned. Omorganiseringen av sykehusene gjør det mindre relevant å fordele veksten på stat og

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2000-2001

Vekst fra forrige periode. Prosent

			Sesongjustert			
	2000	2001	01.4	02.1	02.2	02.3
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,5	2,5	-0,1	1,7	0,6	0,5
Konsum i offentlig forvaltning	1,2	2,0	-0,2	2,1	0,2	0,7
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-1,5	-4,6	0,5	-3,4	7,8	-5,9
- Fastlands-Norge	3,4	-0,3	-0,1	-2,0	0,9	-1,1
- Utvinning og rørtransport	-31,6	7,2	9,2	-12,1	-6,3	5,4
- Tjenester tilk. utvinning	..	..	..	..	..	..
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	2,9	1,8	-0,1	1,2	0,5	0,3
Eksport	2,9	4,2	2,5	-5,1	4,2	-1,8
- Råolje og naturgass	6,6	5,2	-1,5	-8,0	10,8	-3,6
- Tradisjonelle varer	1,7	4,0	6,8	-0,6	1,2	1,2
Import	3,2	0,0	2,5	-2,9	5,1	-4,3
-Tradisjonelle varer	2,6	4,0	2,7	1,2	-1,2	-0,5
Bruttonasjonalprodukt	2,4	1,4	0,3	-0,2	1,0	-0,2
- Fastlands-Norge	1,9	1,2	0,7	0,6	-0,2	0,8
Arbeidsmarkedet²						
Utførte timeverk	-1,1	-1,0	-0,7	-0,7	1,1	-0,1
Sysselsatte personer	0,4	0,5	0,7	-0,1	0,1	-0,1
Arbeidsstyrke	0,8	0,6	0,9	-0,1	0,2	-0,2
Arbeidsledighetsrate, nivå ³	3,4	3,6	3,8	3,8	3,8	3,7
Priser						
Konsumprisindeksen (KPI) ⁴	3,1	3,0	2,0	1,1	0,4	1,4
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ⁴	..	2,6	2,6	2,4	2,6	2,4
Eksportpriser tradisjonelle varer	13,5	-3,1	-3,4	-1,9	-2,9	-2,7
Importpriser tradisjonelle varer	4,8	0,4	-1,5	-2,0	-2,7	0,7
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	219,6	233,4	50,3	56,5	53,6	48,2
MEMO (ujusterte nivåttall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	6,8	7,2	6,8	6,5	6,9	7,2
Utlånsrente, banker	8,1	8,9	8,8	8,5	8,3	8,6
Råoljepris i kroner ⁵	252,0	220,1	173,0	186,1	205,2	202,4
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	103,3	100,2	98,5	97,2	92,5	89,1
NOK per ECU/euro	8,11	8,05	8,0	7,8	7,5	7,4

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Tallene for 2000 og 2001 er fra nasjonalregnskapet. Kvartalstallene er basert på AKU, idet nasjonalregnskapets kvartalstall for sysselsetting og timeverk er for korte for sesongjustering.

³ Ifølge AKU.

⁴ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁵ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

kommune i 2002. Den sterke veksten i 2002 er i stor grad en følge av handlingsregelen for finanspolitikken som ble introdusert fra og med budsjettåret 2002.

Fra 4. kvartal 2002 er investeringsavgiften avviklet. Dette vil bidra til lavere priser på investeringsvarer mv. Provenyeffektene kommer særlig i 2003 og bidro derfor til å begrense det budsjettmessige handlingsrommet for statsbudsjettet for 2003. I årene framover er det beregnet at handlingsregelen for bruk av avkastning av petroleumsformuen vil gi mindre rom for økt strukturelt og oljekorrigert underskudd på statsbudsjettet enn i de foregående år slik at impulsene fra finanspolitikken vil bli noe mer beskjedne framover. Vi legger til grunn at offentlig forvaltningskonsum i gjennomsnitt vil vokse i underkant av 2 prosent per år de neste to årene, med svak eller ingen vekst i investeringsutgiftene. Vårt anslag for utgiftsveksten i 2004 er noe nedjustert i forhold til vår forrige konjunkturoversikt, og er på linje med anslagene i Nasjonalbudsjett 2003.

Det politiske kompromisset om statsbudsjettet for 2003 som nylig ble inngått på Stortinget, er forsøkt innarbeidet etter beste skjønn i våre beregninger. I forhold til våre forrige analyser er minstepensjonen økt, enkelte årsavgifter (som regnes som direkte skatter) er redusert, avgiftene på brennevin er redusert, kommunesektoren får tilført noe mer midler enn i regjeringens forslag til statsbudsjett og dessuten øker grunnpensjonen for gifte og samboende minstepensjonister. Gjennomføringen av det såkalte barnehageforliket mellom opposisjonspartiene er delvis forskjøvet til 2004. Samlet sett er det anslått at kompromisset medfører endringer i budsjett på 4,4 mrd. kroner i forhold til regjeringens forslag til statsbudsjett.

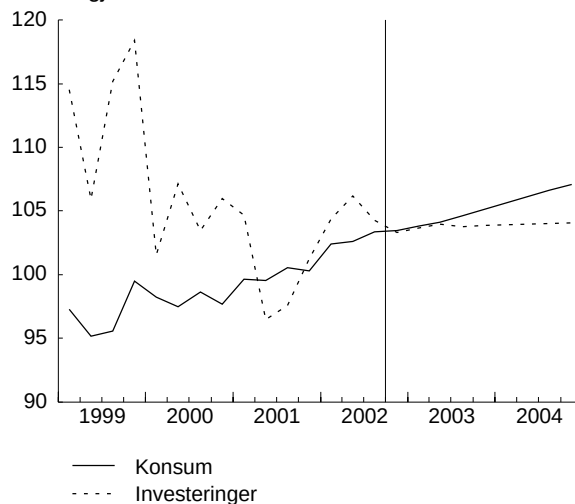
Den kraftige økningen i strømprisene, som omtales i større detalj annetsteds i denne konjunkturoversikten, virker kontraktivt på norsk økonomi i forhold til tidligere analyser. Ettersom høykonjunkturen nå åpenbart er over og arbeidsledigheten øker klart, må myndighetene vurdere hvilken vekt man vil legge på henholdsvis finanspolitikken og pengepolitikken i stabiliseringspolitikken framover. Det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet som andel av BNP for Fastlands-Norge anslås etter behandlingen av Nasjonalbudsjettet i Stortinget å ville øke litt neste år, og finanspolitikken vil i så fall kunne sies å fungere svakt motsyklisk.

Lavere rente og en noe svakere krone

Tremåneders pengemarkedsrente har falt noe siden vår forrige konjunkturrapport i begynnelsen av september, fra om lag 7,2 prosent til i underkant av 7 prosent i begynnelsen av desember. I markedet for fremtidige rentekontrakter (FRA) er det nå priset inn en nedgang i tremåneders pengemarkedsrente på rundt ett og et kvart prosentpoeng frem mot høsten 2003. Norges Banks styringsrente har vært uendret på

Offentlig forvaltning

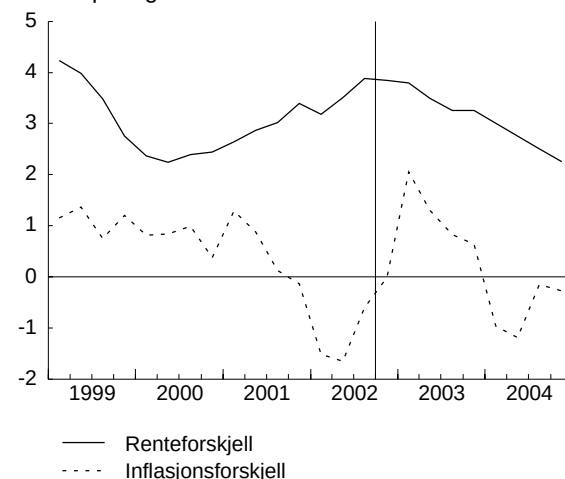
Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Rente- og inflasjonsforskjell mellom norske kroner og ECU/euro

Prosentpoeng

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

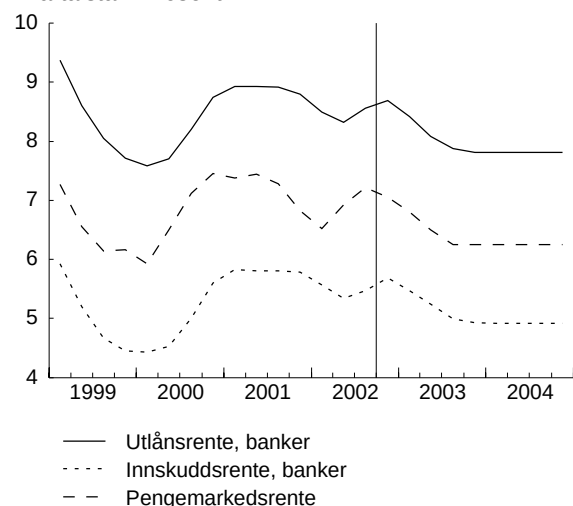
7 prosent siden juli i år. Arbeidsledigheten har begynt å stige, og vil gjennom dempet lønnsvekst bidra til lavere inflasjon. Redusert aktivitetsnivå og avtakende inflasjonspress vil skape rom for Norges Bank til å sette ned renten.

Vi har lagt til grunn at tremåneders pengemarkedsrente vil falle til 6,25 prosent frem mot sommeren 2003, og holder seg uendret på dette nivået ut beregningsperioden. Dette tilsvarer en noe større rentenedgang enn vi la til grunn i konjunkturtendensene i september, men en noe mindre rentenedgang enn det som for tiden er priset inn i FRA-markedet.

Den importveide kronekursen styrket seg med rundt 10 prosent i første halvår i år. Etter å ha svekket seg noe i andre halvdel av juli og begynnelsen av august har kronen styrket seg igjen, men styrkingen har vært mer moderat i høst. Siden begynnelsen av året har

Utlånsrente og innskuddsrente

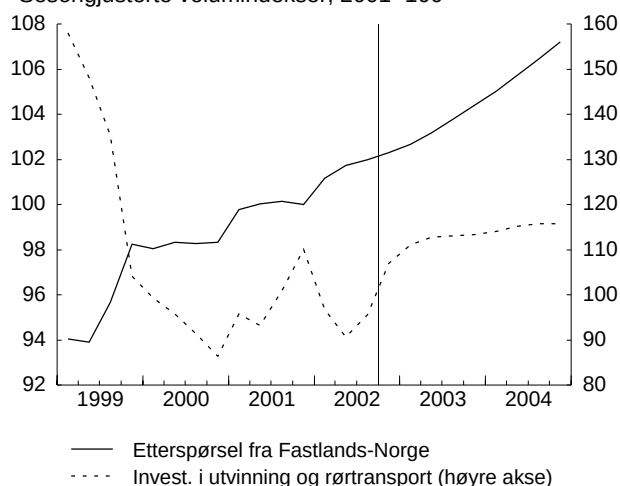
Kvartalstall. Prosent

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Etterspørsel fra Fastlands-Norge og investeringer i oljevirksomheten

Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

den importveide kronekursen styrket seg med om lag 12 prosent. Kronen har styrket seg med om lag 9 prosent mot euro og 18 prosent mot amerikanske dollar siden årsskiftet. Forventninger om en vedvarende stor rentedifferanse mot utlandet framover på grunn av vedtaket om økt innføring av oljeinntekter, kan ha bidratt til denne utviklingen.

I tråd med våre anslag for utviklingen internasjonalt, legger vi til grunn at rentenivået i USA blir justert noe opp i andre halvår 2003. I euroområdet ventes rentenivået å øke først i 2004. Dette innebærer at renteforskjellen mellom Norge og utlandet vil reduseres noe gjennom prognoseperioden. Det kan bidra til at kronekursen svekkes. Vi forutsetter at kronen vil svekke seg noe de to neste årene, og legger til grunn en eurokurs på 7,7 i slutten av 2004. Dette er i tråd med anslag fra Consensus Forecasts. Det er imidlertid stor usikkerhet om den videre utviklingen av norske kro-

ner. En eventuell opptrapping av konflikten i Irak kan føre til at den norske kronen fremstår som et godt alternativ til sveitsiske franc som «safe haven». Det kan medføre en midlertidig styrking av kronekursen.

Positive impulser fra petroleumsvirksomheten neste år

Vi legger til grunn at produksjonen av olje blir vel 3 prosent lavere i år enn i 2001. Dette skyldes bla. produksjonskuttene som ble gjennomført i første halvår av 2002, men også nedleggelser av flere produksjonssenheter så langt i andre halvår. For 2003 forventer vi om lag uendret produksjonsnivå, som så forventes å øke med ca. 4 prosent i 2004. Deretter antas produksjonen igjen å avta. Gjennom 2002 har det blitt startet opp gassproduksjon på flere nye felt, og på denne bakgrunn forventer vi at produksjonen av gass blir nær 25 prosent høyere i 2002 enn i fjor. Vi legger til grunn ytterligere vekst i gassproduksjonen fremover, med vel 4 prosent neste år, og vel 6 prosent deretter.

Gjennom året har oljeprisen målt i dollar i hovedsak vært stigende helt frem til utløpet av 3. kvartal 2002, for så å synke noe så langt i 4. kvartal. Vi forventer at gjennomsnittet for inneværende år blir omtrent som i 2001, ca. 25 dollar pr. fat. For kommende år legger vi til grunn at den faller gradvis til 24 dollar, og at den holder seg på dette nivået gjennom resten av prognoseperioden. Med en dollarkurs som gradvis svekker seg mot vel 7,50 NOK i 2004, impliserer dette at prisen i norske kroner pr. fat i inneværende år blir på knappe 200, for så å ligge stabilt på i underkant av 180 fremover.

SSBs investeringsstilling for petroleumsvirksomheten viser at investeringsutgiftene for inneværende år ventes å ligge på samme nivå som i 2001. Dette er en nedjustering av anslagene gitt i forrige kvartal med over 1 mrd. kroner, noe som i hovedsak skyldes lavere anslag på investeringsutgiftene til leting og felt i drift. Korrigert for antatt prisvekst, vil investeringsvolumet synke med i overkant av én prosent fra 2001 til 2002. For 2003 baserer vi oss hovedsakelig på investeringsstillingen, men på bakgrunn av bla. nyere informasjon har vi i tillegg valgt å oppjustere anslagene for investeringskostnadene med ca. 1 mrd. kroner. Investeringene antas å bli mindre importrettet enn det vi la til grunn i vår forrige prognose. For 2003 antas investeringene nå å øke med over 10 prosent, noe som også skyldes økte anslag på investeringer i landanlegg, feltutbygging og felt i drift i forhold til investeringsstillingens anslag gitt i foregående kvartal. Dette forventes å gi økte impulser til norsk økonomi. For 2004 legger vi til grunn en ytterligere investeringsøkning på i underkant av 3 prosent, med om lag samme importandel som året før.

Inntekt og konsum i husholdningene

Ifølge det kvartalsvise nasjonalregnskapet vokste det sesongjusterte konsumet i husholdningene og de

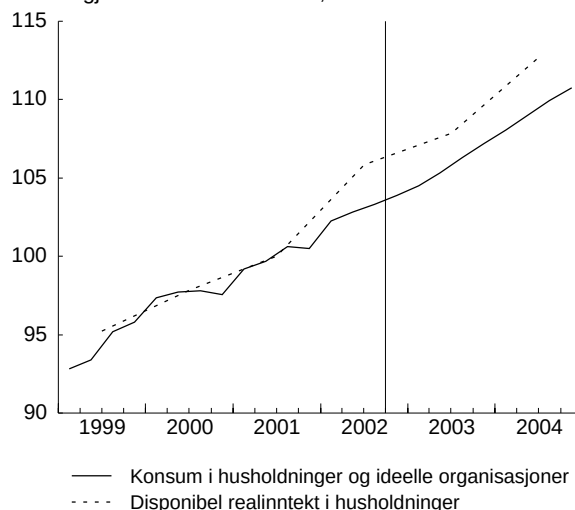
ideelle organisasjonene med henholdsvis 1,7, 0,6 og 0,4 prosent i de tre første kvartalene av 2002, regnet fra foregående kvartal. Tallet for 1. kvartal er høyere enn det som ble publisert i september, noe som skyldes at tjenestekonsumet og nordmenns kjøp i utlandet er oppjustert.

Veksten i husholdningenes realdisponible inntekter ser ut til å bli sterk i 2002. De viktigste faktorene er høy lønnsvekst – på grunn av et godt lønnsoppgjør for arbeidstakerne – og en uvanlig lav prisvekst. I tillegg forventes en sterk vekst i kapitalinntektene, blant annet fordi vi legger til grunn en markert vekst i husholdningenes mottatte i aksjeutbytte fra 2001 til 2002. Dette henger sammen med at det fra og med september 2000 til og med regnskapsåret 2001 var skatt på utbetalt aksjeutbytte til husholdningene. Dette gjorde at utbyttebetalingene ble lave i 2001, og at de trolig har tatt seg opp nå da skatten er fjernet. En faktor som har bremsert veksten i husholdningenes disponible inntekt er høyt rentenivå. Nettoeffekten av et høyere kortsiktig rentenivå er negativ for husholdningenes disponible inntekt, på tross av at husholdningene har positive nettofordringer. Årsaken er at en stor andel av fordringene til husholdningene er forsikringskrav. Disse er mindre sensitive for svingninger i kortsiktige renter. Veksten i husholdningenes disponible realinntekt ser ut til å kunne bli nær 6 prosent.

Konsumet påvirkes først og fremst av realdisponibel inntekt. Vi anslår at konsumet i husholdningene reelt øker med 3,0 prosent i 2002. Den reelle konsumveksten er altså klart lavere enn veksten i realdisponibel inntekt, slik at sparerraten øker i år. Mulige årsaker til at vi i 2002 har opplevd relativt svak vekst i konsumet i forhold til i realdisponibel inntekt ble drøftet i Konjunkturtendensene i september. For det første kan sparerraten øke på kort sikt fordi husholdningene bruker litt tid på å justere konsumet til noe de eventuelt oppfatter som et permanent, høyere inntektsnivå. Videre har realrenten vært høy, og børskursene har falt betydelig gjennom året. Endelig kan økt arbeidsledighet og forventninger om videre vekst i arbeidsledigheten ha bidratt til å holde konsumveksten tilbake. Et vanskeligere arbeidsmarked bremser konsumveksten fordi folk blir mer forsiktige og sparer mer. At konsumtilbøyeligheten av aksjeutbytte og andre kapitalinntekter er lav, er også en medvirkende årsak til at konsumet vokser mindre enn inntektene i 2002.

Vi forventer at veksten i realdisponibel inntekt for 2003 blir knappe 2 prosent, altså betydelig lavere enn i inneværende år. Hovedforklaringen er en langt høyere prisvekst. En noe lavere vekst i nominelle inntekter, som følge av et mer moderat lønnsoppgjør og en lavere vekst i kapitalinntektene, bidrar også. En lavere realrente, sammen med skattelettelsene i statsbudsjettet for 2003, virker imidlertid til å bremse fallet i den disponible realinntekten.

Inntekt og konsum for husholdninger
Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Den klart svakere veksten i husholdningenes realinntekter og økt arbeidsledighet er med på å redusere konsumveksten, men reduserte realrenter trekker i motsatt retning. Vi forventer at konsumet vil vokse mer enn realdisponibel inntekt i 2003. De høye elektrisitetsprisene, som er observert på slutten av 2002 og som forventes å holde seg inn i 2003, er et element som kan påvirke sparingen. En sterk økning i elektrisitetsprisene kan sammenliknes med en skatt. Det kan være vanskelig for husholdningene og redusere sitt forbruk av elektrisitet, i hvert fall på kort sikt. Det samme gjelder for andre konsumutgifter. Den isolerte virkningen av økte priser på elektrisitet er derfor etter alt å dømme at de samlede utgiftene til konsum øker for husholdningene. Vår prognose er at volumveksten i konsumet blir på 2,7 prosent i 2003, og at sparerraten synker i 2003.

For 2004 anslås veksten i realdisponibel inntekt til 4,5 prosent, mens konsumveksten anslås til 3,6 prosent. Sparerraten tar seg med andre ord noe opp igjen, blant annet fordi realrenten antas å øke fra 2003 til 2004.

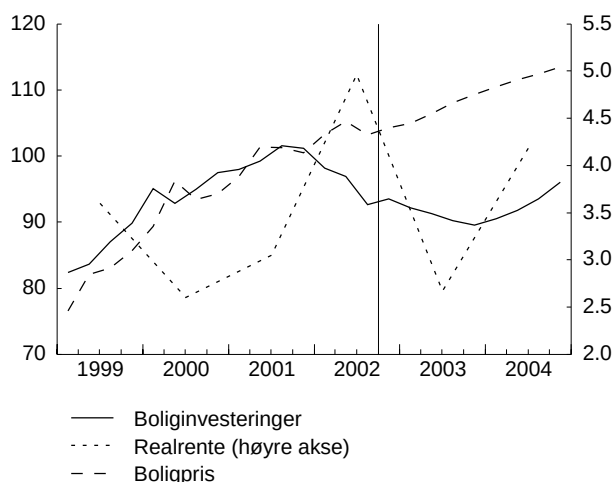
Boliginvesteringene og boligprisene

Vi anslår at boligprisene kommer til å stige med 3,7 prosent i inneværende år, med 3,4 prosent neste år og med 4,4 prosent i 2004. Den reduserte realrenten i 2003 vil medvirke til at veksten i boligprisene vil holde seg oppe neste år, trass i den svakere utviklingen i realinntekter og økningen i arbeidsledigheten.

Boliginvesteringene anslås å synke med 5,3 prosent fra 2001 til 2002. Vi antar at de vil fortsette å falle utover i 2003, og anslår en reduksjon på 4,5 prosent. I 2004 tror vi at veksten vil være om lag 1 prosent. Mekanismer som kan forklare nedgangen i boliginvesteringene i 2002 og 2003 er høyere arbeidsledighet, den høye realrenten i 2002, forventet lav realinntekt-

Boliginvesteringer og boligpris

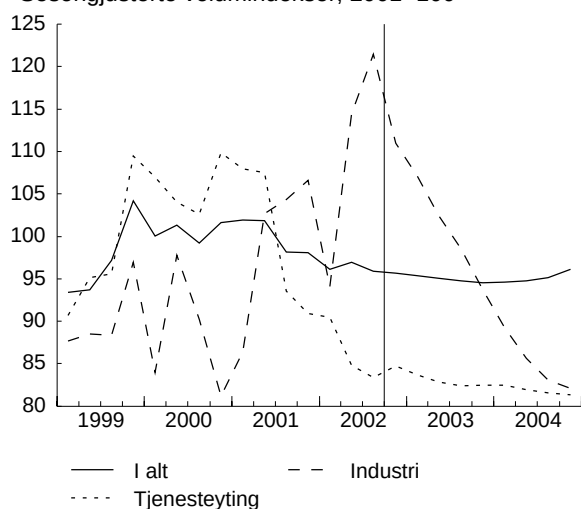
Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Investeringer i Fastlands-Norge

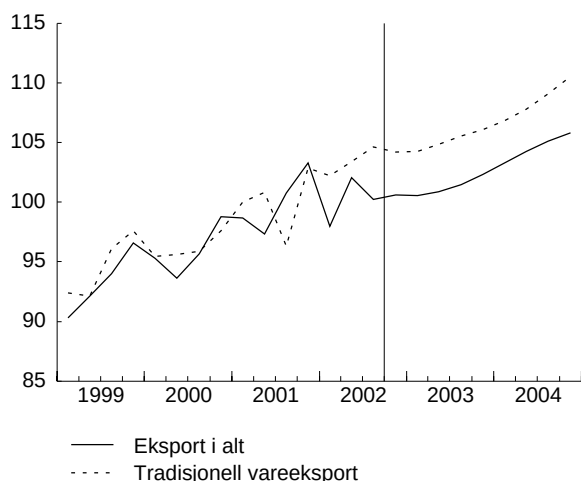
Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport

Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

vekst i 2003 og mer beskjedne vekstutsikter for boligprisene enn i de foregående årene.

Investeringsnedgangen i fastlandsbedriftene stopper opp

Helt siden konjunkturtoppen ble nådd i 1998, har bruttoinvesteringene i fastlandsbedriftene bidratt til å dempe den samlede veksten i innenlandsk etterspørsel. Dette er hva en skulle forvente ut fra et normalt konjunkturforløp. I løpet av de to siste årene har disse investeringene gjennomgående vist en nedgang. Særlig markert har den vært i 2002, og vi anslår nå denne nedgangen til nærmere 7 prosent. Investeringsnedgangen har skjedd til tross for en betydelig økning i industriinvesteringene de foregående årene. For 2002 antas nå industriinvesteringene å øke med nesten 9 prosent. Det kan tenkes at mange bedrifter har valgt å utsette investeringer til investeringsavgiften falt bort, noe den altså gjorde fra og med 4. kvartal i år. I så fall vil det virke til å dempe et videre fall i investeringene.

I 2003 regner vi med at industriinvesteringene vil synke. Det skyldes dels den situasjonen industrien er i for tiden med presset lønnsomhet, men det skyldes også at store prosjekter er ferdige eller i avslutningsfasen. Vi regner derfor med et til dels betydelig fall i industriinvesteringene fram til slutten av 2004, da nedgangen antas å ville flate ut. I tråd med SSBs investeringsstilling, forventes kraftforsyning fortsatt å ville gi positive investeringsbidrag de nærmeste årene. For en rekke tjenesteytende næringer regner vi ikke med særlig vekst i investeringene, og for næringsbygg er det grunn til å forvente en nedgang. Det skyldes at høye investeringer i foregående år har økt kapasiteten betydelig og svakere utleiepriser for næringseiendommer er observert. Samlet sett legger vi fortsatt til grunn at investeringene i fastlandsbedriftene vil endre seg lite de nærmeste par årene i forhold til nivået i 2002.

Eksportvekst trass i sterk krone

Etter fall i 1. kvartal i år, viste den tradisjonelle vareeksporten volumvekst både i 2. og 3. kvartal. Oppdrettsfisk og fisk og fiskeprodukter fra industri, kjemiske råvarer, kjemiske og mineralske produkter og verkstedprodukter ga de største bidragene til oppsvinget, mens raffinerte oljeprodukter var den eneste største varegruppen som ga sterke negative bidrag. Oppsvinget i den tradisjonelle vareeksporten kan være overraskende i lys av den kraftige styrkingen av norske kroner i løpet av det siste året, men må sees på bakgrunn av at vi samtidig har hatt et kraftig fall i eksportprisene. Således har de fleste hovedgrupper av den tradisjonelle vareeksporten vist prisnedgang på rundt 10 prosent eller mer i løpet av det siste året, dvs. nesten på linje med appresieringen av krona. Prisnedgangen har vært særlig sterk for treforedlingsprodukter, raffinerte oljeprodukter og metaller. Det er for øvrig en tendens til at for varer som ikke har hatt prisnedgang, eller der prisnedgangen har flatet ut

gjennom året, har eksportvolumet vist klar nedgang (tekstiler, klær og skotøy, trevarer). Samlet eksportverdi har for øvrig gjennomgående falt.

I den grad den sterke prisnedgangen har sammenheng med kronestyrkingen, kan den enten skyldes avtalemessige forhold (for eksempel knyttet til inngåtte ordre i utenlandsk valuta) eller en strategi der bedriftene velger å redusere eksportprisene målt i norske kroner for å opprettholde markedsandeler på eksportmarkedene. Konsekvensene av å opprettholde produksjonen, men redusere prisene, er imidlertid en kraftig redusert lønnsomhet. En slik strategi er følgelig ikke opprettholdbar over lengre sikt, selv om den på kort sikt kan være motvirket gjennom valutasikringsinstrumenter. Med mindre kronekursen svekker seg markert igjen, vil antakelig bedriftene se seg tvunget til å øke eksportprisene noe i tiden framover, og heller akseptere et sterkere tap av markedsandeler, eventuelt direkte nedgang i eksporten. Et slikt mønster, der eksportprisene faller forholdsvis kraftig på helt kort sikt, mens volumet reduseres på lengre sikt (sett i forhold til referansebanen), er i tråd med virkemåten til SSBs makroøkonometriske modeller.

Mens eksportvekstanslaget for 2002 på 3,5 prosent kan indikere en økning i markedsandelene for norsk eksport i år, viser således våre beregninger et betydelig tap av markedsandeler i årene framover. Siden en god del av eksportøkningen er ventet innenfor metallsektoren (på grunn av ny, effektiv kapasitet), vil tapet av markedsandeler for øvrig eksportvirksomhet gjennomgående være noe større enn for tradisjonell eksport sett under ett. Nedgangen i eksportprisene ventes å snu til ny oppgang fra og med neste år, dels på grunn av at forutsetningen om at krona vil svekke seg framover, men det siste er ikke tilstrekkelig til å hindre tapet av markedsandeler. I beregningen har vi sett bort fra muligheten for en forsert «utflagging» eller avvikling av større deler av norsk industri, noe som ikke kan utelukkes med den realappresieringen av norske kroner vi har bak oss.

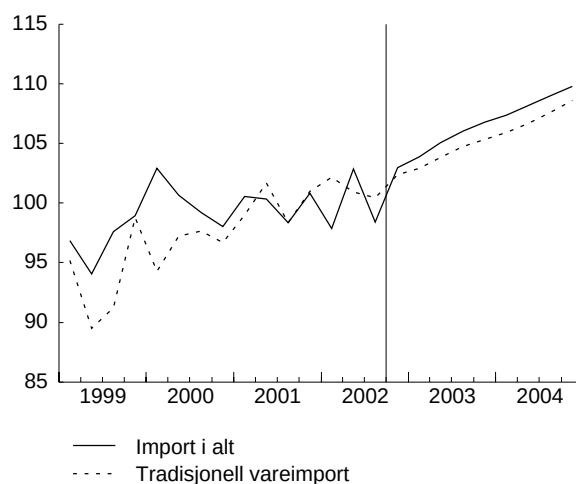
Svak BNP-vekst i 2003

Etter å ha vist en nedgang fra 1. til 2. kvartal, økte BNP Fastlands-Norge igjen i 3. kvartal ifølge sesongjusterte, foreløpige KNR-tall. For BNP samlet var imidlertid utviklingen motsatt med et fall i BNP (sesongjustert) fra 2. til 3. kvartal i år. Vi regner fortsatt med at BNP-veksten i år vil bli på rundt 1 1/4 prosent. Svak vekst i etterspørselen fra fastlandsøkonomien både i 2001 og 2002 har bidratt til å dempe vekstimpulsene. Dette vil fortsette i 2003 og vi har nedjustert vårt anslag for veksten i etterspørselen, noe som vil redusere BNP-veksten i 2003 sammenliknet med 2002.

Det ligger nå an til lavere kraftproduksjon og høyere strømpriser i 2003 enn tidligere antatt. Dette negative tilbudsidesjokket har negative indirekte virkninger både på etterspørsel og produksjon. Det ser derfor ut

Import

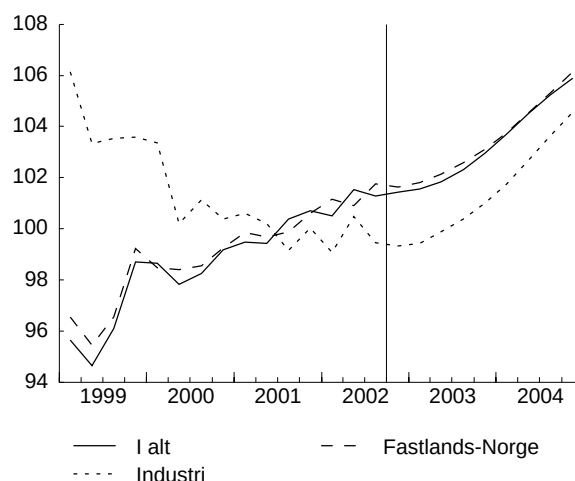
Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

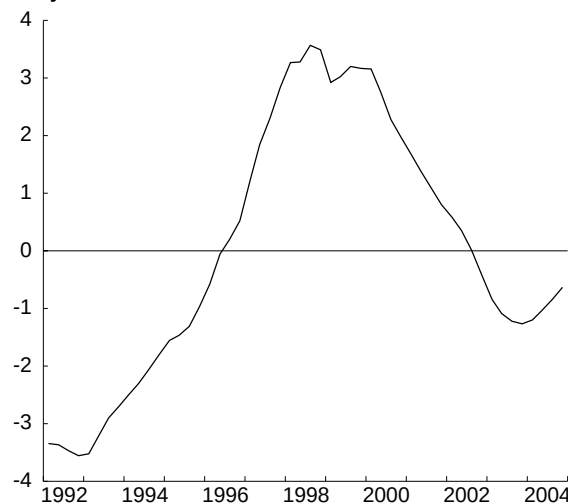
Bruttonasjonalprodukt

Sesongjusterte volumindekser, 2001=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konjunkturavvik

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

til at konjunkturedgangen i 2003 vil kunne bli noe sterkere enn vi tidligere la til grunn. Hvis en antar at nedbørsforhold og fyllingsgrad i vannmagasinene normaliseres i løpet 2003 og 2004, vil disse effektene reverseres i 2004. Forløpet for produksjon og inflasjon de nærmeste to årene vil derfor bli klart påvirket av utviklingen i kraftsektoren. Det vises til egen omtale av disse forholdene.

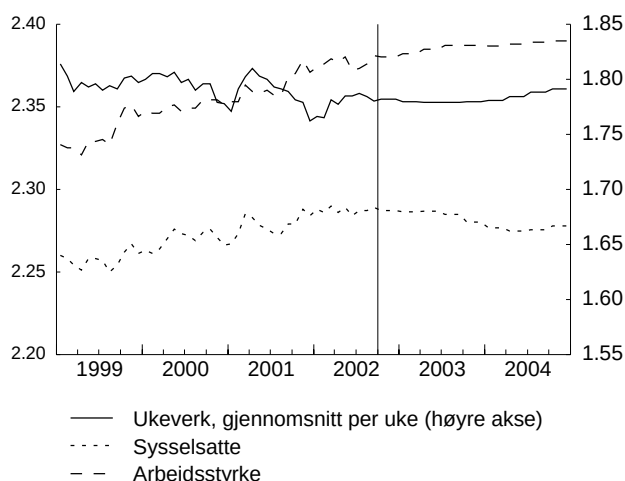
En markert internasjonal oppgang synes å la vente på seg. Vi har derfor nedjustert våre anslag for markedsveksten i utlandet, noe som bidrar til lavere vekst for tradisjonell eksport og eksporten av enkelte tjenester. I tillegg har kronekursen holdt seg klart sterkere enn tidligere antatt, slik at norske eksportører antas å ville tape større markedsandeler enn tidligere antatt. Sammen med en svakere vekst i innenlandsk etterspørsel fra fastlandsøkonomien bidrar dette til å trekke veksten ned neste år. I motsatt retning trekker økte oljeinvesteringer med lavere importinnhold enn vi tidligere har lagt til grunn. Samlet sett bidrar dette likevel til en lavere beregnet vekst i BNP for Fastlands-Norge enn i vår forrige rapport. Dette svekker sysselsettingen og inntektsveksten i husholdningene og øker ledigheten, noe som igjen har effekter i boligmarkedet. I motsatt retning trekker her våre forutsetninger om en kraftigere rentenedgang enn tidligere lagt til grunn samt litt høyere inflasjon i 2003, noe som trekker realrenten mer ned. Det gjør at husholdningenes sparerate kan synke litt, slik at konsumveksten ikke endres så mye. Samlet sett er imidlertid bildet at norsk økonomi nå synes å stå overfor en noe sterkere konjunkturedgang i 2003 enn vi tidligere har lagt til grunn.

For 2004 er våre vekstanslag ikke mye endret fra forrige konjunkturoversikt. Oppgangen i produksjon som forventes dette året, henger både sammen med det internasjonale oppsvinget som øker tradisjonell eksport samt at en rekke negative impulser fra innenlandsk etterspørsel blir svakere. Av særlig betydning er lavere strømpriser og økt kraftproduksjon som gjør at konsumprisveksten blir lav i 2004. Dermed øker husholdningenes realinntekter mer og konsumveksten øker. Likeledes snur boliginvesteringene fra nedgang i 2003 til økning gjennom 2004. Nedgangen i industriinvesteringene antas å dempes kraftig. Impulsene fra finanspolitikken er om lag uendrede i forhold til året før, mens rentenedgangen gjennom 2003 samt krone-depresieringen har positive effekter på etterspørsel og konkurranseevne. Samlet sett får vi derfor en vekst i 2004 på linje med antatt trendvekst i BNP for Fastlands-Norge slik at konjunkturedgangen stopper opp.

Økning i ledigheten

Ved utgangen av november var det nesten 78 000 helt arbeidsledige registrert hos Aetat. Dette utgjør 3,6 prosent av arbeidsstyrken når en korregerer for normal sesongvariasjon. Ved inngangen til året var til sammenligning 2,9 prosent helt arbeidsledige. Ledig-

Arbeidsstyrke, sysselsetting og ukeverk
Millioner. Sesongjustert og glattet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

hetsøkningen har tiltatt i styrke i høst og økningen ser nå ut til å være på bred front.

Ledigheten ifølge arbeidskraftsundersøkelsen (AKU) har hittil i år ikke økt like kraftig som den registrerte ledigheten. For gjennomsnittet i perioden august-oktober 2002 viste AKU en sesongjustert ledighet på 3,9 prosent av arbeidsstyrken. Dette er kun 0,1 prosentpoeng høyere enn i samme tidsrom året før, og 0,2 prosentpoeng høyere enn tilsvarende tall for perioden januar-mars 2002. Det er imidlertid ikke unaturlig at disse to målene for ledighet utvikler seg forskjellig i et slikt kortsiktig perspektiv (se boks). På et gitt tidspunkt er kun om lag halvparten av de som svarer at de er ledige i AKU også registrert arbeidsledige. Årsaken er at AKU i større grad fanger opp arbeidsøkere som - i hovedsak på grunn av at de ikke er berettiget til ledighetstrygd - ikke melder seg til arbeidskontoret. Tilsvarende er det flere registrerte ledige som ikke er reelle arbeidssøkere. Da AKU i større grad fanger opp marginale grupper og da disse i større grad påvirkes av endringer i arbeidsmarkedet, viser omslag i økonomien seg hurtigere i AKU enn i Aetats tall. Dersom vi ser utviklingen etter at ledigheten nådde bunnen høsten 1998, under ett, er økningen i ledigheten 1,1 prosentpoeng i begge statistikk-kildene.

Avgangen fra arbeidsstyrken blant de eldre er fortsatt lavere enn tilgangen fra ungdomskullene som kommer inn på arbeidsmarkedet, slik at arbeidsstyrken fortsetter å stige med om lag 10 000 personer årlig som følge av demografiske faktorer. Etter 10 år med sammenhengende økning ser yrkesprosentene nå ut til å ha nådd toppen. I 3. kvartal 2002 var 73,9 prosent av befolkningen mellom 16 og 74 år enten sysselsatte eller ledige. Dette er 0,1 prosentpoeng høyere enn i samme periode 2001, men 0,2 prosentpoeng lavere enn i 2. kvartal i år.

Ulike mål på arbeidsledighet – sprikende ledighetstall?

Tallene for registrert ledighet viser en markant økning gjennom 2002, mens de siste tallene fra Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) til Statistisk sentralbyrå viser en langt svakere vekst. Årsaken til forskjellene er at de to datakildene fanger opp omslag i arbeidsmarkedet på noe ulikt vis. Forverringen i arbeidsmarkedet som den registrerte ledigheten ved arbeidskontorene fanger markert opp i år, kan ha blitt fanget opp av AKU gjennom 2000 og 2001. Fra bunnivået til AKU i 2. kvartal 2000 og frem til 3. kvar-tal i år, viser begge datakildene vekst i samme størrelsesorden (sesongkorrigert 14 000 i AKU og 12 000 i registrert ledighet). Hovedinntrykket de siste par tiårene er at de to tallseriene følger hverandre godt gjennom de ulike konjunktursvingninger. For endringer fra kvartal til kvartal har imidlertid AKU en del «tilfeldig støy» som følge av at den er en utvalgsundersøkelse.

Årsaker til avvik

Det er flere forklaringer til forskjellene mellom arbeidsledighet målt ved AKU og ved registrert ledighet.

- AKU fanger i større grad opp førstegangssøkere på arbeidsmarkedet, og andre som ikke har krav på ledighets-trygd.
- Personer på arbeidsmarkedstiltak blir konsekvent ikke klassifisert som registrert ledige, mens en god del av dem blir klassifisert som ledige i AKU.
- En del eldre mottakere av dagpenger definerer seg selv som førtidspensjonert i AKU og oppgir at de ikke lenger søker arbeid. Disse blir fortsatt registrert som ledige.
- Noen registrerte ledige oppgir i AKU å ha småjobber og blir derfor klassifisert som sysselsatte. En del av dem blir fanget opp i AKU-begrepet «undersysselsatte».

Disse forholdene trekker i ulik retning. Dermed tilslører de relativt små nivåforskjellene mellom statistikkene store brutto-avvik. En sammenligning SSB gjorde for årene 1993 og 1997 viser at det bare var rundt 50 prosent av personene som ble klassifisert som arbeidsledige i begge kilder samtidig. Betydningen av bruttoavvikene varierer dessuten en god del over et konjunkturforløp, og utslagene i endringstall og nettoavvik vil derfor også variere.

Forskjeller over konjunkturforløp

Ved omslag i økonomien og økende arbeidsledighet, som høsten 2000, vil nykommerne på arbeidsmarkedet ha problemer med å få jobb. Dette er en gruppe som AKU fanger opp i mye større grad enn arbeidskontorene. Det bidrar til at AKU er tidligere ute med å vise omslaget i ledigheten. Når forverringen i arbeidsmarkedet fortsetter, vil nykommerne på arbeidsmarkedet dele seg i to grupper: En gruppe fortsetter søkingen og begynner å registrere seg som ledige ved arbeidskontorene for å få assistanse i arbeidssøkingen og/eller for å komme med på et arbeidsmarkedstiltak. Dette gir vekst i registrert ledighet, men ikke i AKU, siden disse allerede er definert som ledige i denne statistikken. Tall fra AKU viser at andelen som oppga å ha brukt arbeidskontorene som søkemethode, økte fra 28 prosent i 3. kvartal 2001 til 34 prosent i 3. kvartal 2002.

En annen gruppe blant nykommerne trekker seg tilbake fra aktiv søking når arbeidsmarkedet forverres. Siden AKU dekker de fleste av denne gruppen, vil dette særlig bidra til å dempe veksten i AKU-tallene. Når folk trekker seg tilbake fra aktiv søking kan dette skyldes at de ikke lenger tror de kan nå opp i konkurransen om jobbene i et arbeidsmarked hvor flere ledige konkurrerer om stadig færre ledige jobber. En del vil også trekke seg tilbake fordi de har en alternativ aktivitet, f.eks. utdanning de velger å bruke tiden på. Fra 3. kvartal 2001 til 3. kvartal 2002 gikk andelen arbeidsledige i AKU som oppgav utdanning som viktigste aktivitet ned fra 30 til 25 prosent. Forverringen i

arbeidsmarkedet vil deretter gradvis slå ut i nedbemanning i bedriftene. En god del vil få jobb umiddelbart, men en del blir også gående ledige og vil ha krav på dagpenger. Alle disse blir registrert som ledige, mens i AKU kan noen av dem bli definert som sysselsatte eller førtidspensjonerte. Disse tilfellene vil isolert sett bidra til at veksten i registrert ledighet bli større enn veksten i AKU-ledighet. I 2002 har veksten i den registrerte ledigheten delt seg relativt jevnt mellom de som har krav på dagpenger og de som ikke har dette. Andelen av de registrert ledige med krav på dagpenger ligger i underkant av 60 prosent.

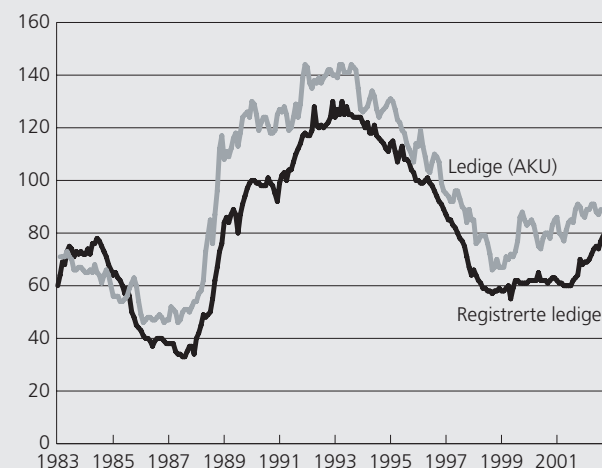
Ved vedvarende forverring i arbeidsmarkedet kommer ofte vekst i arbeidsmarkedstiltakene. Dette har ennå ikke skjedd i forhold til den økende ledigheten i 2002, men når det skjer, vil dette slå noe ulikt ut i AKU og i registrert ledighet. Alle som deltar på tiltak blir definert ut av gruppen registrert ledige. Personer på opplærings tiltak som svarer at de er umiddelbart tilgjengelig for arbeid, vil fortsatt bli definert som arbeidsledige i AKU. Som en direkte effekt vil dette bidra til en svakere vekst i registrert ledighet enn i AKU-ledighet. En indirekte effekt av økt omfang på tiltak vil imidlertid være at flere arbeidsledige som tidligere ikke har registrert seg, oppsøker arbeidskontorene og dermed bidrar til sterkere vekst i registrert ledighet enn i AKU-ledighet.

Hvorfor to mål på arbeidsledighet?

Både AKUs og Aetats mål på arbeidsledighet er nyttige. De har sin styrke og sine svakheter på ulike områder, og utfyller derfor hverandre på en god måte. Den registrerte ledigheten gir et helt presist bilde av hvordan endringer i konjunktorene slår ut i antall personer som mottar dagpenger. Den registrerte ledigheten kan også brytes ned på detaljerte grupper etter kjønn, alder, yrke, region osv. På grunn av utvalgsusikkerheten kan AKU bare gi gode tall med en mye grovere inndeling på landsnivå. På den annen side gir AKU et bedre totalbilde av ledigheten. Den gir også et bredere bilde ved at utviklingen i ledigheten stilles sammen med utviklingen i sysselsettingen og i personer utenfor arbeidstyrken.

Ved internasjonale sammenligninger av arbeidsledigheten, brukes stort sett bare AKU-tall. AKU gir tall som er vesentlig mer sammenlignbare og mindre påvirket av institusjonelle forskjeller enn registertall. Norge er i en særstilling med både AKU-tall og gode tall for registrert ledighet som i rimelig grad viser samme utviklingstrekk, om enn mer tilfeldig på kort sikt.

Arbeidsledige ifølge AKU og registrerte ledige ved arbeidskontorene. Månedstall i tusen*

* AKU: Sesongjusterte tall, glidende 3-måneders gjennomsnitt.
Registrerte ledige: Sesongjusterte tall

Sammenlignet med utgangen av november 2001 viser tallene fra Aetat at ledigheten har økt innenfor alle yrkesgrupper med unntak av yrker klassifisert innenfor gruppen jordbruk, skogbruk og fiske. Økningen er størst blant de som ikke oppgir yrkesbakgrunn. Årsaken kan være at innvandrere med språkproblemer, førstegangssøkende ungdom og andre som ikke har arbeidserfaring ofte er de som opplever det tøffest på arbeidsmarkedet i en gryende nedgangskonjunktur. Det er også nærliggende å tro at en stor del av oppsigelsene skjer blant innleid arbeidskraft og at disse har vanskeligheter med å plassere seg i en yrkeskategori. Blant de som oppgir yrkesbakgrunn er det størst prosentvis økning blant de med administrativt og humanistisk arbeid og blant de med naturvitenskaplig arbeid. Økningen her skyldes særlig økt ledighet blant ansatte i IKT-relaterte yrker.

En stadig mer presset økonomi i kommunene, som følge av høy lønnsvekst og store renteutgifter, kan forklare hvorfor det nå er flere ledige arbeidere innen helse, pleie og omsorgsykker og blant undervisningsarbeidere. I tillegg kan avtalen om økt arbeidstid mot høyere lønn blant lærerne ha bidratt til flere ledige undervisningsarbeidere. Ledigheten har også økt blant handels-, service- og transportarbeidere, noe som kan henge sammen med avmatningen i varekonsumet. Dessuten har svekket lønnsomhet i industrien det siste året ført til en tiltakende ledighet blant industriarbeidere de siste månedene. En økning i antall permitterte innenfor industrien gir et varsel om ytterligere økning i ledigheten blant disse i tiden framover. Etter hvert som flere av eksportbedriftenes valutasikringsposisjoner og langsiktige ordrekontrakter utløper, forventer vi en sterk forverring i industribedriftenes lønnsomhet i 2003. Dette vil føre til ytterligere oppsigelser i denne sektoren.

Ved å se nærmere på utviklingen i antall annonserte ledige stillinger kan en få indikasjoner på eventuelle misforhold mellom den type arbeidskraft som blir ledig og den type arbeidskraft som etterspørres, også innenfor yrkesgruppene. For eksempel kan det være behov for et annet utdannelsesnivå enn det de ledige har. Sesongjusterte tall for november 2002 viser at tilgangen på ledige stillinger var under halvparten av hva den var i 2000. Ser vi på de ulike yrkesgruppene er nedgangen stort sett et speilbilde av ledighetsutviklingen det siste året. Dette tyder ikke på noe økt misforhold mellom ulike typer arbeidskraft.

Den registrerte ledigheten har økt i alle fylkene. Kanskje som følge av problemer i IKT-næringene, er økningen størst i Oslo og Akershus. Samtlige fylker på Østlandet har imidlertid opplevd en kraftig økning i ledigheten. Det er også en klar økning i ledigheten på Vestlandet og i Midt-Norge. I Nord-Norge er økningen mer beskjeden, men da fra et høyere nivå. Den registrerte ledigheten øker også blant alle aldersgrupper med unntak for de under 20 år. Økningen er stor for

både kvinner og menn mellom 30 og 59 år. Både korttids- og langtidsledigheten har økt det siste året, men med en stadig større andel langtidsledige. Mens utviklingen i korttidsledigheten sier noe om omfanget av arbeidsplassnedleggelser, sier langtidsledigheten noe om ansettelseshyppigheten.

Tallene fra Aetat kan altså tyde på at enkelte opplever særlige problemer på arbeidsmarkedet. Et svakere arbeidsmarked uten store sektorielle, geografiske, demografiske, yrkesmessige eller utdanningsmessige forskjeller, kan likevel tyde på at norsk økonomi er rammet av en generell konjunkturedgang. Fortsatt svak vekst i produksjon og høy produktivitetsvekst bidrar til en fortsatt klar økning i ledigheten innenfor så vel tradisjonelt skjermede sektorer som innen industrien i 2003 og 2004. I gjennomsnitt for 2003 og 2004 forventes AKU-ledigheten å stige til henholdsvis 4,4 og 5,0 prosent.

Nulloppgjør i 2003?

Veksten i lønn per normalårsverk fra 2001 til 2002 i offentlig sektor ser ut til å ende litt over 6 prosent. Årslønnsveksten for arbeiderne i industrien ser til sammenligning ut til å bli noe over 4 prosent, ett prosentpoeng under hva man trodde kort tid etter oppgjøret i vår. Funksjonærene i industrien ligger an til en lønnsvekst 0,5 prosentpoeng høyere enn dette. Lønnsveksten i privat tjenesteyting ser ut til å havne et sted mellom den i industrien og den i offentlig sektor. Samlet sett ligger det an til en vekst i lønn per normalårsverk på 5,4 prosent.

Ser man bort fra 2000-oppgjøret for de skoleansatte, har ikke den årlige lønnsveksten i offentlig forvaltning vært høyere enn den i privat sektor siden 1989. Mens mye av lønnsveksten i privat sektor kommer utenom de tariffestede tilleggene, er slik lønnsglidning liten i stat og kommune. Når lønnsglidningen i private bedrifter kommer ut høyere enn lagt til grunn i tarifforhandlingene, har dette ikke blitt kompensert for i oppgjørene i offentlig sektor året etter. Dette har økt lønnsgapet mellom offentlig- og privat sektor. Arbeidstakerorganisasjonene møtte mye forståelse for denne problematikken i både Holden- og Stabel-utvalget, og det lå derfor an til en betydelig kompensasjon for etterslepet i offentlig sektor ved årets lønnsforhandlinger.

Det ser ut til å være mye rigiditet i lønnsdannelsen. En analyse i Økonomiske analyser 6/2001 viser at lønnsveksten også i år, og i flere år framover, må sees i sammenheng med nedgangen i arbeidsledigheten fra 1993 til 1998, da ledigheten nådde en bunn. På samme vis vil økningen i ledighet siden da, og i 2003 og 2004, virke i motsatt retning og bringe lønnsveksten ned i årene som kommer. For 2003 og 2004 anslås det en lønnsvekst på henholdsvis 4,4 og 4,2 prosent. Det vil være et betydelig lønnsoverheng fra 2002 og inn til 2003. I tillegg er det allerede framforhandlet en del lønnstillegg i 2003. Dersom det videre antas en

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2001-2004. Regnskap og prognoser

Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

		Prognoser							
	Regnskap 2001	2002			2003			2004	
		SSB	FIN	NB	SSB	FIN	NB	SSB	NB
Realøkonomi									
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,5	3,0	3,1	3 3/4	2,7	3,5	3 1/2	3,6	3 1/4
Konsum i offentlig forvaltning	2,0	2,6	1,7	1 3/4	1,6	0,5	3/4	2,0	2
Bruttoinvestering i fast realkapital ¹	-4,6	-2,2	-0,2	0	1,6	3,2	3 1/2	0,5	0
Utvinning og rørtransport ²	7,2	-1,2	5,1	2	11,1	12,2	15	2,6	-5
Fastlands-Norge	-0,3	-4,4	..	-1/4	-1,3	..	1/2	-0,2	1 1/2
Bedrifter	-1,3	-6,9	-3,8	-4 1/4	-0,3	-1,0	3/4	-1,0	1 1/4
Bolig	5,1	-5,3	-1,5	4	-4,5	2,2	3/4	1,1	1 3/4
Offentlig forvaltning	-4,3	4,2	6,0	6	-0,2	0,3	1/4	0,2	2
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ³	1,8	1,6	2,0	2 1/2	1,8	2,7	2 1/4	2,5	2 1/2
Lagerendring ⁴	-0,8	-0,2	..	..	0,0	..	..	0,0	..
Eksport	4,2	0,1	1,3	0	0,3	0,8	1 1/2	3,7	1 3/4
Råolje og naturgass	5,2	1,1	2,8	-1 3/4	0,8	-2,1	4 1/2	5,0	2
Tradisjonelle varer	4,0	3,5	1,5	1/2	1,4	2,7	-1	2,9	0
Import	0,0	0,9	0,9	1 3/4	4,3	2,9	3 3/4	2,9	1 1/4
Tradisjonelle varer	4,0	1,6	2,1	2 1/2	2,7	3,2	3 3/4	2,7	1 1/4
Bruttonasjonalprodukt	1,4	1,1	2,0	1 3/4	0,8	1,9	2	2,9	2 1/2
Fastlands-Norge	1,2	1,3	1,7	1 1/2	0,9	1,8	1 3/4	2,5	2 1/4
Arbeidsmarked									
Sysselsatte personer	0,5	0,3	0,5	1/2	0,0	0,4	0	-0,5	1/2
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,6	3,9	3,9	4	4,4	4,0	4 1/4	5,0	4 1/4
Priser og lønninger									
Lønn per normalsårsverk	5,0	5,4	5,5	5 3/4	4,4	5,0	5 1/2	4,2	5 1/4
Konsumprisindeksen (KPI)	3,0	1,2	1,2	1 1/4	3,1	2 1/4	2	1,4	2 1/4
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE)	2,6	2,3	..	2 1/4	2,2	..	2	1,9	2 1/4
Eksportpris tradisjonelle varer	-3,1	-10,0	..	-8 3/4	0,4	..	-2 3/4	5,3	2 1/2
Importpris tradisjonelle varer	0,4	-7,2	..	..	0,2	..	..	3,1	..
Bolig	7,2	3,7	..	..	3,4	..	..	4,4	..
Utenriksøkonomi									
Driftsbalansen, mrd. kroner	233,4	207,0	206,2	210	174,8	178,9	185	185,2	170
Driftsbalansen i prosent av BNP	15,4	13,7	..	14	11,4	..	12	11,6	11
MEMO:									
Husholdningenes sparerate (nivå)	4,5	7,1	6,5	5 1/2	6,4	6,6	5	7,3	5
Pengemarkedsrente (nivå) ⁵	7,2	6,9	7,0	..	6,5	6,7	..	6,3	..
Utlånsrente, banker (nivå) ⁶	8,9	8,5	..	..	8,1	..	..	7,8	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁷	220,1	196,6	..	..	178,5	..	..	179,9	..
Eksportmarkedsindikator	0,3	0,8	..	..	7,0	..	..	7,3	..
Importveid kronekurs (44 land) ^{5, 8}	-3,1	-8,4	..	-9	-2,1	..	-3 1/2	2,9	0

¹ Norges Banks anslag inkluderer lagerendring.² Finansdepartementets og Norges Banks anslag inkluderer tjenester tilknyttet oljeutvinning.³ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.⁴ Endring i lagerendring i prosent av BNP.⁵ NB har som teknisk forutsetning for sine framskrivinger at bankens renter på prognosetidspunktet holdes uendret i prognoseperioden.⁶ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner.⁷ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.⁸ Positivt fortegn innebærer depresiering.

Kilder: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld.nr. 1, 2002-2003 (FIN), Norges Bank, Inflasjonsrapport 3/2002 (NB).

viss lønnsgradning, innebærer vårt anslag for lønnsveksten i 2003 et tilnærmet nulloppgjør i mange av forhandlingsområdene neste år. I anslaget for lønnsveksten i 2004 derimot er det lagt til grunn markerte tariffestede tillegg. Dette må sees i sammenheng med at det er et hovedoppgjør dette året samtidig som beskjedne tillegg i 2003 gir et lavt overheng inn til 2004 og dermed et større rom for tariffestede tillegg.

Prisutviklingen - el-prisen gir store svingninger

På 12-månedersbasis har veksten i konsumprisindeksen (KPI) etter sommeren ligget rundt 1,5 prosent, men utviklingen i elektrisitetsprisene har i de siste tre månedene bidratt til økning. I november var prisstigningstakten 2,1 prosent, og høyere vil den bli. Ifølge våre beregninger kan konsumprisveksten komme opp i over 4 prosent i begynnelsen av 2003. På årsbasis regner vi med en økning i KPI på 3,1 prosent i 2003.

Virkninger av høyere el-priser

I prognoseberegningene til denne konjunkturrapporten har vi i vårt kraftprisanslag tatt utgangspunkt i terminprisene per 10. desember. Kontraktene for 1. og 2. kvartal indikerer kraftpriser til husholdningene på rundt 65 øre i 1. kvartal og noe over 40 øre i 2. kvartal. Vi har imidlertid nedjustert dette noe og lagt til grunn en kraftpris til husholdningene på 60 øre i 1. kvartal 2003 og 40 øre i 2. kvartal, noe som tilsvarer en samlet pris på om lag 1 krone og 10 øre per kilowatt time i 1. kvartal og 86 øre i 2. kvartal, når alle avgifter og nettleie er inkludert. I forhold til første halvår i år vil dette i så fall innebære en økning på om lag 45 øre i 1. kvartal og 30 øre i 2. kvartal. Regnet i prosent blir økningen på henholdsvis 70 og 50 prosent. I 3. kvartal har vi en økning i elektrisitetsprisene på 15 prosent, men i 4. kvartal er den bare 2 prosent.

Ved hjelp av SSBs makroøkonometriske modell KVARTS har vi beregnet virkningen av veksten i elektrisitetsprisen fra 2002 til 2003. Den samlede effekten på KPI-veksten anslås til henholdsvis 2,5, 2,2, 1,0 og 0,3 i neste års fire kvartaler. Elektrisitet har en vekt på 3,3 prosent i KPI. Den direkte virkningen på KPI-veksten av de antatte kraftprisøkningene fra 2002 til 2003 er således 2,3 prosentpoeng i 1. kvartal, 1,7 prosentpoeng i 2. kvartal og 0,5 prosentpoeng i 3. kvartal. I tillegg til den direkte KPI-effekten fra husholdningenes elektrisitetskonsum, kommer indirekte effekter som når sitt maksimum i 2. og 3. kvartal med 0,5 prosentpoeng. De indirekte effektene kommer for det første via elektrisitet

som innsatsfaktor i alle sektorer i økonomien, som medfører en generell kostnadsøkning som i gradvis veltes over på kjøperne. Lønnsveksten blir noe høyere fordi arbeidstakerne til en viss grad kompenseres for de økte prisene. På den annen side reduseres presset i arbeidsmarkedet og økonomien for øvrig gjennom den dempende effekten som blant annet følger av reduksjonen i realdisponibel inntekt i husholdningene. Alle disse pris- og inntektsimpulsene gir opphav til endring i bruken av innsatsfaktorer og etterspørselens sammensetning og størrelse, som igjen spiller tilbake til prisene.

I beregningen er prisnivåene i kraftmarkedet vendt tilbake til referansebanen fra og med 1. kvartal i 2004. Konsumprisveksten på 12-månedersbasis blir naturligvis i stor grad også påvirket i 2004, men da med motsatt fortegn, ved at elektrisitetsprisveksten blir kraftig negativ. På årsbasis reduseres prisveksten i 2004 med 1,3 prosentpoeng, etter en økning i 2003 på 1,5 prosentpoeng. Tidsforsinkelser knyttet til de indirekte virkningene bidrar til at prisveksten ikke helt reverseres i 2004.

I KPI-JAE er de direkte effektene fra elektrisitetsprisutviklingen fjernet, mens de indirekte påvirker også denne indeksen. Ifølge våre beregninger øker veksten i KPI-JAE med 0,4 prosentpoeng i 2003 og reduseres med 0,2 prosentpoeng i 2004 som følge av den anslåtte elektrisitetsprisøkningen fra 2002 til 2003.

Prisvirkninger av anslått elektrisitetsprisvekst fra 2002 til 2003

Virkninger som avvik fra referansebanen i prosentpoeng

	03.1	03.2	03.3	03.4	04.1	04.2	04.3	04.4
Elektrisitetspris til husholdningene	70,0	50,0	15,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vekst i konsumpris fra samme kvartal året før	2,5	2,2	1,0	0,3	-2,4	-2,0	-0,8	-0,1
Vekst i KPI-JAE	0,2	0,5	0,5	0,2	-0,1	-0,4	-0,4	-0,1

En normalisering av elektrisitetsprisene utover i 2003 og inn i 2004 samt innføring av minstepris på barnehageplasser i 2004 vil bidra til svært lav prisvekst i 2004, anslått til 1,4 prosent.

Når en ser bort fra energipriser og avgiftsendringer (KPI-JAE), lå prisstigningstakten rundt eller litt i overkant av 2,5 prosent i to-års perioden august 2000 til juli 2002. I de fire påfølgende månedene har dette målet for underliggende prisstigning blitt redusert og i november var den kommet ned i 2,0 prosent. En viktig drivkraft bak prisutviklingen har i et par år, og spesielt i det inneværende, vært styrkingen av kroneverdien. Hele effekten av kronestyrkingen er trolig ennå ikke reflektert i KPI. Noe av kronestyrkingen har trolig kommet utenlandske eksportører til gode i form av høyere priser enn det de ellers hadde fått. Lave importpriser må også antas å ha bidratt til at norske importører og detaljister har økt sine avanser - ved at prisene til norske husholdninger er satt mindre ned

enn det de reduserte importprisene isolert sett skulle indikere. Vanlige markedsmekanismer vil etter hvert bidra til at disse gevinstene for næringslivet blir borte, noe som kan trekke i retning av en lav prisvekst en tid fremover, selv om kronekursen skulle komme til å svekke seg noe. I beregningene er det lagt til grunn at den importveide kronekursen svekkes i løpet av de kommende to årene med til sammen vel 6 prosent, fra nivået i første uke av desember. Etter en tid vil en slik svekkelse isolert sett bidra til økt norsk inflasjon.

Husleiene viste en jevn stigende prisstigningstakt fra februar og til juli, men veksten har deretter blitt noe redusert. For beregnede husleier, som utgjør den klart største delen av husleier, økte prisstigningstakten med 1,8 prosentpoeng til juli, men har deretter falt med 1,1 prosentpoeng til november. I november var prisstigningstakten 4,4 prosent, og slik sett bidrar husleiene fremdeles til å trekke inflasjonen opp. Men vekstbidraget har gjennom de siste månedene blitt

redusert og dermed medvirket til nedgang i den justerte prisstigningstakten (KPI-JAE). Den ventede rentenedgangen neste år, vil også trekke i retning av lavere vekst i husleiene i tiden fremover. Også lavere lønnsvekst, drevet av svak lønnsomhet i konkurranseutsatt virksomhet og stigende arbeidsledighet, vil isolert sett bidra til å dempe inflasjonen.

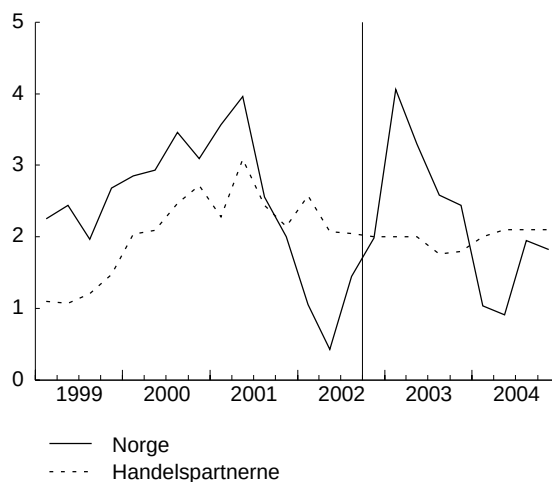
De høye elektrisitetsprisene antas å være et forholdsvis kortsiktig fenomen som i stor grad vil forsvinne med vårflommen. Med en videre normalisering av kraftprisen gjennom annet halvår 2003 kan prisstigningstakten komme til å bli meget lav i begynnelsen av 2004. Beregningene er basert på at kraftprisene nesten kommer opp på nivået som terminprisene i begynnelsen av uke 50 indikerte.

Utenriksøkonomi - store men avtakende overskudd

Overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet ser nå ut til å kunne bli på om lag 207 mrd. kroner i 2002 og vil utgjøre 13,7 prosent av nominelt BNP. Overskuddet er nesten 30 mrd. kroner lavere enn i 2001. Dette skyldes i all hovedsak et bytteforholdstap da eksportprisene, og særlig oljeprisen, har falt mer enn importprisene. Vi regner med at oljeprisnedgangen i norske kroner vil fortsette fra 2002 til 2003, slik at vi også neste år vil oppleve et bytteforholdstap i om lag i samme omfang som for inneværende år. I tillegg regner vi med en høyere importvekst enn eksportvekst for neste år. Dette skyldes dels forutsetninger om petroleumseksporten, men også effektene av tap av konkurranseevne. Samlet sett anslås derfor overskuddet på driftsbalansen til knapt 175 mrd. kroner i 2003, tilsvarende 11,4 prosent av nominelt BNP. Våre oljeprisanslag innebærer ytterligere nedgang i bytteforholdet i 2004, men da vil bedringen på rente- og stønadsbalansen motvirke dette slik at overskuddet på driftsbalansen er anslått til å kunne øke svakt og litt mer enn nominelt BNP. Våre anslag innebærer at Norge for første gang på 50 år da vil kunne få overskudd på rente- og stønadsbalansen overfor utlandet. Forrige gang dette skjedde var i de årene da Norge mottok Marshall-hjelp i betydelig omfang.

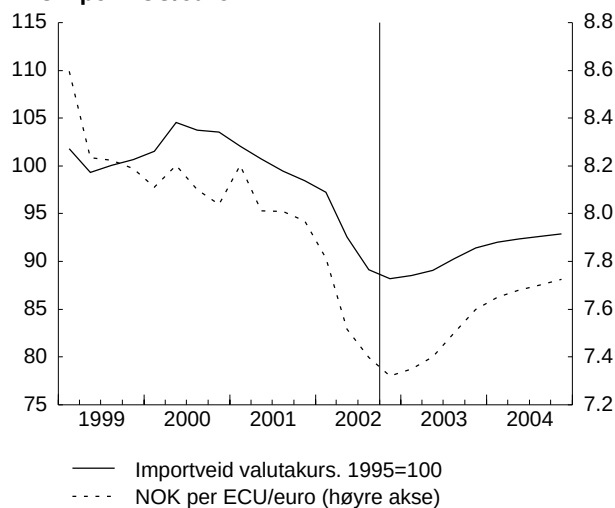
Konsumprisindeksen

Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Utviklingen i importveid valutakurs og NOK per ECU/euro.

Kilder: Norges Bank.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Faste 1999-priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert							
	2000	2001	00.4	01.1	01.	01.3	01.4	02.1	02.2	02.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	604 894	619 828	151 162	153 656	154 421	155 854	155 707	158 401	159 308	160 057
Konsum i husholdninger	579 806	594 720	144 894	147 274	148 117	149 551	149 582	151 905	152 870	153 664
Varekonsum	323 787	331 261	80 328	82 307	82 029	82 464	84 300	85 416	85 191	84 761
Tjenestekonsum	247 270	254 712	62 152	62 533	63 751	64 857	63 591	64 240	64 880	65 852
Husholdningenes kjøp i utlandet	26 089	26 065	6 546	6 714	6 584	6 579	6 146	6 396	7 152	7 174
Utlendingers kjøp i Norge	-17 340	-17 317	-4 132	-4 280	-4 246	-4 349	-4 454	-4 147	-4 353	-4 123
Konsum i ideelle organisasjoner	25 088	25 108	6 269	6 382	6 304	6 303	6 125	6 495	6 438	6 393
Konsum i offentlig forvaltning	266 777	272 176	66 450	67 799	67 724	68 402	68 252	69 678	69 832	70 337
Konsum i statsforvaltningen	105 948	107 664	26 317	26 996	26 824	26 825	27 010	36 933	36 952	37 134
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	81 256	83 875	20 246	20 994	20 900	20 957	21 019	31 151	31 046	31 331
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	24 692	23 789	6 072	6 002	5 923	5 868	5 991	5 782	5 905	5 802
Konsum i kommuneforvaltningen	160 829	164 513	40 133	40 803	40 900	41 577	41 242	32 745	32 880	33 203
Bruttoinvestering i fast kapital	267 774	255 527	63 312	66 628	64 234	62 066	62 349	60 245	64 933	61 134
Utvinning og rørtransport	47 929	51 362	11 094	12 288	11 968	12 941	14 131	12 417	11 640	12 274
Tjenester tilk. utvinning	6 573	-897	470	253	1 034	295	-2 479	94	4 431	265
Utenriks sjøfart	16 298	8 672	1 917	4 112	1 283	679	2 597	608	1 302	1 574
Fastlands-Norge	196 974	196 390	49 832	49 975	49 948	48 151	48 101	47 126	47 560	47 021
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	158 114	159 189	39 962	40 223	40 962	39 060	38 667	37 405	37 669	37 309
Industri og bergverk	19 620	22 457	4 534	4 822	5 734	5 827	5 951	5 255	6 389	6 781
Annen vareproduksjon	15 832	15 601	3 722	3 973	3 723	3 899	3 903	3 794	4 087	4 131
Boligtjenester	47 830	50 288	12 257	12 314	12 471	12 770	12 721	12 339	12 187	11 646
Andre tjenesteytende næringer	74 832	70 842	19 448	19 114	19 034	16 564	16 092	16 017	15 007	14 752
Offentlig forvaltningsvirksomhet	38 860	37 201	9 870	9 752	8 986	9 090	9 433	9 721	9 892	9 712
Lagerendring og statistiske avvik	29 300	18 583	7 704	4 213	7 236	3 915	4 153	5 362	2 688	2 329
Bruttoinvestering	297 074	274 110	71 017	70 841	71 470	65 981	66 502	65 607	67 621	63 463
Innenlandsk sluttanvendelse	1168745	1166114	288 629	292 297	293 615	290 237	290 462	293 686	296 761	293 858
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	1068645	1088395	267 444	271 431	272 093	272 406	272 060	275 205	276 700	277 416
Ettersp. fra off. forvaltningsvirksomhet	305 637	309 377	76 320	77 551	76 710	77 492	77 686	79 399	79 723	80 049
Eksport i alt	500 366	521 299	128 744	128 630	126 872	131 323	134 614	127 729	133 048	130 659
Tradisjonelle varer	188 774	196 328	47 893	49 092	49 480	47 283	50 476	50 175	50 762	51 361
Råolje og naturgass	169 668	178 502	42 826	44 039	41 821	46 711	46 027	42 342	46 904	45 210
Skip og plattformer	8 892	14 178	2 892	2 399	2 864	3 867	5 049	3 027	2 917	1 464
Tjenester	133 032	132 291	35 132	33 100	32 708	33 463	33 062	32 186	32 466	32 623
Samlet anvendelse	1669111	1687413	417 373	420 927	420 487	421 560	425 076	421 415	429 809	424 516
Import i alt	406 472	406 535	99 583	102 144	101 914	99 899	102 392	99 406	104 486	99 952
Tradisjonelle varer	260 826	271 200	65 531	67 079	68 910	66 666	68 438	69 227	68 414	68 064
Råolje	1 009	1 034	408	233	224	194	382	103	132	204
Skip og plattformer	22 592	12 112	2 384	3 907	1 753	2 928	3 524	670	5 399	1 230
Tjenester	122 045	122 188	31 260	30 924	31 027	30 111	30 047	29 406	30 541	30 453
Bruttonasjonalprodukt	1262638	1280878	317 790	318 783	318 573	321 661	322 684	322 009	325 322	324 565
Fastlands-Norge (markedsverdi)	1055393	1068415	265 295	266 921	266 437	266 972	268 897	270 380	269 736	272 006
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	207 245	212 464	52 495	51 862	52 136	54 689	53 787	51 629	55 587	52 559
Fastlands-Norge (basisverdi)	915 769	930 088	230 223	232 188	231 674	232 269	234 368	236 100	235 573	237 416
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	711 897	723 906	179 223	180 716	180 280	180 530	182 751	183 833	183 320	185 029
Industri og bergverk	134 200	132 701	33 278	33 358	33 220	32 876	33 166	32 852	33 312	32 974
Andre vareproduserende næringer	102 805	98 808	25 084	25 200	24 258	23 839	25 072	24 808	25 105	25 541
Tjenesteytende næringer	474 893	492 397	120 862	122 158	122 801	123 816	124 514	126 174	124 903	126 514
Offentlig forvaltningsvirksomhet	203 871	206 182	51 000	51 472	51 394	51 739	51 617	52 267	52 253	52 387
Korr. poster	139 624	138 326	35 071	34 733	34 762	34 704	34 529	34 280	34 162	34 590

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Faste 1999-priser. Prosentvis vekst fra forrige periode

	Ujustert		Sesongjustert							
	2000	2001	00.4	01.1	01.2	01.3	01.4	02.1	02.2	02.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,5	2,5	-0,2	1,7	0,5	0,9	-0,1	1,7	0,6	0,5
Konsum i husholdninger	3,6	2,6	-0,3	1,6	0,6	1,0	0,0	1,6	0,6	0,5
Varekonsum	3,3	2,3	-0,4	2,5	-0,3	0,5	2,2	1,3	-0,3	-0,5
Tjenestekonsum	3,5	3,0	-0,7	0,6	1,9	1,7	-2,0	1,0	1,0	1,5
Husholdningenes kjøp i utlandet	0,7	-0,1	1,2	2,6	-1,9	-0,1	-6,6	4,1	11,8	0,3
Utlendingers kjøp i Norge	-7,6	-0,1	-6,1	3,6	-0,8	2,4	2,4	-6,9	5,0	-5,3
Konsum i ideelle organisasjoner	1,2	0,1	0,9	1,8	-1,2	0,0	-2,8	6,0	-0,9	-0,7
Konsum i offentlig forvaltning	1,2	2,0	-1,0	2,0	-0,1	1,0	-0,2	2,1	0,2	0,7
Konsum i statsforvaltningen	0,5	1,6	-0,4	2,6	-0,6	0,0	0,7	36,7	0,1	0,5
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,2	3,2	-0,2	3,7	-0,4	0,3	0,3	48,2	-0,3	0,9
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-7,4	-3,7	-0,8	-1,2	-1,3	-0,9	2,1	-3,5	2,1	-1,7
Konsum i kommuneforvaltningen	1,6	2,3	-1,4	1,7	0,2	1,7	-0,8	-20,6	0,4	1,0
Bruttoinvestering i fast kapital	-1,5	-4,6	-1,2	5,2	-3,6	-3,4	0,5	-3,4	7,8	-5,9
Utvinning og rørtransport	-31,6	7,2	-5,5	10,8	-2,6	8,1	9,2	-12,1	-6,3	5,4
Tjenester tilk. utvinning	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Utenriks sjøfart	23,8	-46,8	-40,6	114,5	-68,8	-47,1	282,2	-76,6	114,2	20,9
Fastlands-Norge	3,4	-0,3	2,4	0,3	-0,1	-3,6	-0,1	-2,0	0,9	-1,1
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	6,7	0,7	2,4	0,7	1,8	-4,6	-1,0	-3,3	0,7	-1,0
Industri og bergverk	-3,4	14,5	-10	6,4	18,9	1,6	2,1	-11,7	21,6	6,1
Annen vareproduksjon	1,0	-1,5	-3,9	6,7	-6,3	4,7	0,1	-2,8	7,7	1,1
Boligtjenester	11,0	5,1	2,7	0,5	1,3	2,4	-0,4	-3,0	-1,2	-4,4
Andre tjenesteytende næringer	8,3	-5,3	7,0	-1,7	-0,4	-13	-2,9	-0,5	-6,3	-1,7
Offentlig forvaltningsvirksomhet	-8,1	-4,3	2,4	-1,2	-7,9	1,2	3,8	3,0	1,8	-1,8
Lagerendring og statistiske avvik	41,3	-36,6	-5,8	-45,3	71,8	-45,9	6,1	29,1	-49,9	-13,4
Bruttoinvestering	1,5	-7,7	-1,7	-0,2	0,9	-7,7	0,8	-1,3	3,1	-6,1
Innenlandsk sluttanvendelse	2,5	-0,2	-0,8	1,3	0,5	-1,2	0,1	1,1	1,0	-1,0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	2,9	1,8	0,1	1,5	0,2	0,1	-0,1	1,2	0,5	0,3
Ettersp. fra off. forvaltningsvirksomhet	-0,1	1,2	-0,6	1,6	-1,1	1,0	0,3	2,2	0,4	0,4
Eksport i alt	2,9	4,2	3,2	-0,1	-1,4	3,5	2,5	-5,1	4,2	-1,8
Tradisjonelle varer	1,7	4,0	1,8	2,5	0,8	-4,4	6,8	-0,6	1,2	1,2
Råolje og naturgass	6,6	5,2	-0,3	2,8	-5,0	11,7	-1,5	-8,0	10,8	-3,6
Skip og plattformer	-38,9	59,4	-5,7	-17,1	19,4	35,0	30,6	-40,1	-3,6	-49,8
Tjenester	4,9	-0,6	11,1	-5,8	-1,2	2,3	-1,2	-2,7	0,9	0,5
Samlet anvendelse	2,6	1,1	0,4	0,9	-0,1	0,3	0,8	-0,9	2,0	-1,2
Import i alt	3,2	0,0	-1,2	2,6	-0,2	-2,0	2,5	-2,9	5,1	-4,3
Tradisjonelle varer	2,6	4,0	-1,0	2,4	2,7	-3,3	2,7	1,2	-1,2	-0,5
Råolje	-51,4	2,5	-0,2	-42,8	-3,8	-13,7	97,4	-73,1	28,3	54,9
Skip og plattformer	13,0	-46,4	-47,8	63,9	-55,1	67,1	20,4	-81	706,2	-77,2
Tjenester	3,9	0,1	5,6	-1,1	0,3	-3,0	-0,2	-2,1	3,9	-0,3
Bruttonasjonalprodukt	2,4	1,4	0,9	0,3	-0,1	1,0	0,3	-0,2	1,0	-0,2
Fastlands-Norge (markedsverdi)	1,9	1,2	0,7	0,6	-0,2	0,2	0,7	0,6	-0,2	0,8
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	4,9	2,5	2,1	-1,2	0,5	4,9	-1,6	-4,0	7,7	-5,4
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,0	1,6	0,7	0,9	-0,2	0,3	0,9	0,7	-0,2	0,8
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	2,4	1,7	1,0	0,8	-0,2	0,1	1,2	0,6	-0,3	0,9
Industri og bergverk	-2,9	-1,1	-0,7	0,2	-0,4	-1,0	0,9	-0,9	1,4	-1,0
Andre vareproduserende næringer	5,0	-3,9	-3,1	0,5	-3,7	-1,7	5,2	-1,1	1,2	1,7
Tjenesteytende næringer	3,5	3,7	2,4	1,1	0,5	0,8	0,6	1,3	-1,0	1,3
Offentlig forvaltningsvirksomhet	0,5	1,1	-0,4	0,9	-0,2	0,7	-0,2	1,3	0,0	0,3
Korr. poster	1,4	-0,9	0,9	-1,0	0,1	-0,2	-0,5	-0,7	-0,3	1,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Prisindekser. 1999=100

	Ujustert		Sesongjustert							
	2000	2001	00.4	01.1	01.2	01.3	01.4	02.1	02.2	02.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	103,3	105,1	105,2	104,6	105,9	104,7	105,6	105,4	105,2	106,2
Konsum i offentlig forvaltning	105,0	112,5	108,0	110,4	111,8	112,6	115,4	113,8	115,7	117,4
Bruttoinvestering i fast kapital	105,9	109,6	108,5	109,8	110,1	109,7	109,0	108,1	107,4	106,9
Fastlands-Norge	104,4	107,6	105,3	108,5	108,1	107,6	106,6	106,9	106,2	106,9
Innenlandsk sluttanvendelse	104,3	107,5	105,8	107,7	107,9	106,3	108,6	108,4	108,1	109,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	103,9	107,4	105,9	106,8	107,8	107,2	108,3	107,8	108,0	109,1
Eksport i alt	137,2	134,1	146,0	141,2	141,9	133,3	120,9	124,9	126,8	119,0
Tradisjonelle varer	113,5	110,0	117,0	113,1	112,4	108,8	105,1	103,1	100,1	97,4
Samlet anvendelse	114,1	115,7	118,2	117,9	118,1	114,7	112,5	113,4	113,9	112,2
Import i alt	108,2	108,7	111,2	111,9	110,1	107,4	105,9	105,0	103,3	102,8
Tradisjonelle varer	104,8	105,2	107,1	109,2	107,1	103,4	101,9	99,8	97,1	97,8
Bruttonasjonalprodukt	116,0	118,0	120,4	119,8	120,7	117,0	114,6	116,0	117,3	115,1
Fastlands-Norge (markedsverdi)	104,4	107,8	106,0	106,8	108,1	107,2	109,2	108,6	110,1	110,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert							
	2000	2001	00.4	01.1	01.2	01.3	01.4	02.1	02.2	02.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,3	1,8	1,1	-0,5	1,3	-1,1	0,9	-0,2	-0,3	0,9
Konsum i offentlig forvaltning	5,0	7,1	2,5	2,2	1,2	0,7	2,5	-1,4	1,6	1,5
Bruttoinvestering i fast kapital	5,9	3,5	1,5	1,1	0,3	-0,4	-0,7	-0,8	-0,7	-0,4
Fastlands-Norge	4,4	3,1	0,2	3,0	-0,4	-0,5	-0,9	0,2	-0,6	0,6
Innenlandsk sluttanvendelse	4,3	3,1	1,0	1,8	0,2	-1,4	2,2	-0,2	-0,2	0,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	3,9	3,4	1,3	0,8	0,9	-0,5	1,0	-0,4	0,2	1,0
Eksport i alt	37,2	-2,3	3,1	-3,3	0,5	-6,0	-9,3	3,3	1,5	-6,1
Tradisjonelle varer	13,5	-3,1	1,4	-3,4	-0,6	-3,2	-3,4	-1,9	-2,9	-2,7
Samlet anvendelse	14,1	1,4	2,0	-0,2	0,2	-2,9	-1,9	0,8	0,4	-1,5
Import i alt	8,2	0,4	1,5	0,6	-1,6	-2,4	-1,4	-0,8	-1,6	-0,5
Tradisjonelle varer	4,8	0,4	1,8	2,0	-2,0	-3,4	-1,5	-2,0	-2,7	0,7
Bruttonasjonalprodukt	16,0	1,7	2,2	-0,4	0,7	-3,1	-2,0	1,2	1,1	-1,9
Fastlands-Norge (markedsverdi)	4,4	3,3	0,8	0,8	1,2	-0,8	1,9	-0,6	1,4	0,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Teknisk merknad

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg.

Basisår og kjeding: I det kvartalsvise nasjonalregnskapet beregnes for tiden alle størrelser i faste priser med basis i prisene i 1999, og med vektorer fra dette året. Valg av basisår påvirker fastpristallene og dermed de årlige volumendringsratene (vekstratene). For sammenligningens skyld er det i alle tabeller gitt vekstrater med 1999 som basisår (felles omregningsår). Prisomregningen er foretatt på kvartalsregnskapets sektornivå.